

MASOFAVIY TA'LIMNING RIVOJLANISHIGA DOIR KONSTITUTSIYAVIY VA
HUQUQIY INQILOBLAR

CONSTITUTIONAL AND LEGAL REVOLUTIONS AFFECTING THE
DEVELOPMENT OF DISTANCE EDUCATION

КОНСТИТУЦИОННЫЕ И ПРАВОВЫЕ РЕВОЛЮЦИИ, ВЛИЯЮЩИЕ НА
РАЗВИТИЕ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Ismailova Surayyoxon Izzatovna

Toshkent davlat yuridik universiteti Ismailovasurayyo27@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada masofaviy ta'lim tizimining rivojlanishida amalga oshirilgan konstitutsiyaviy va huquqiy islohotlar, ularning mazmun-mohiyati hamda ta'lim tizimi rivojiga ko'rsatgan ta'siri tahlil qilinadi. Maqolada O'zbekiston Respublikasida masofaviy ta'limni tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlar, konstitutsiyaviy kafolatlar va ularning amaliy natijalari haqida so'z yuritiladi. Shuningdek, masofaviy ta'limni takomillashtirish yo'lidagi huquqiy inqiloblarning istiqbollari yoritilgan.

Kalit so'zlar: Masofaviy ta'lim, konstitutsiya, huquqiy inqilob, islohot, raqamli ta'lim, normativ-huquqiy hujjatlar, innovatsion texnologiyalar, ta'lim tizimi, inson huquqlari.

Abstract: This article analyzes the constitutional and legal reforms implemented in the development of the distance education system, their content and impact on the development of the education system. The article discusses the regulatory legal acts regulating distance education in the Republic of Uzbekistan, constitutional guarantees and their practical results. It also covers the prospects for legal revolutions to improve distance education.

Keywords: Distance education, constitution, legal revolution, reform, digital education, regulatory legal acts, innovative technologies, education system, human rights.

Аннотация: В данной статье анализируются конституционно-правовые реформы, реализуемые в сфере развития системы дистанционного образования, их содержание и влияние на развитие системы образования. В статье рассматриваются нормативно-правовые акты, регулирующие дистанционное образование в Республике Узбекистан, конституционные гарантии и их практические результаты. Также рассматриваются перспективы правовых революций в целях совершенствования дистанционного образования.

Ключевые слова: *Дистанционное образование, Конституция, правовая революция, реформа, цифровое образование, нормативно-правовые акты, инновационные технологии, система образования, права человека.*

KIRISH

XXI asrda ilm-fan va texnologiyalar mislsiz sur'atlarda rivojlanar ekan, ta'lim tizimi ham yangi shakl va uslublarni talab etmoqda. Ayniqsa, 2020-yildan boshlab global pandemiya jarayonlari dunyo ta'lim tizimini masofaviy o'qitish tizimiga o'tishga majbur qildi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar asosida ta'lim berishning samaradorligi va zarurati yanada oshdi. Masofaviy ta'lim bugungi kunda ta'lim olishning demokratik shakli sifatida qaralmoqda, chunki u insonning yashash joyidan, moddiy imkoniyatidan yoki jismoniy holatidan qat'i nazar, bilim olish huquqini ta'minlaydi. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi va bir qator qonunlarda ham har bir fuqaroning bilim olish, kasb tanlash va malakasini oshirish huquqi konstitutsiyaviy kafolat sifatida mustahkamlangan.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 41-moddasida "Har bir inson ta'lim olish huquqiga ega" degan norma mustahkamlangan. Bu huquq davlat tomonidan ta'lim tizimini rivojlantirish, har bir fuqaro uchun bilim olish imkoniyatini ta'minlash orqali kafolatlanadi. Masofaviy ta'lim tizimi aynan shu konstitutsiyaviy prinsipni amalda ro'yobga chiqaruvchi mexanizmlardan biridir.

Masofaviy ta'limni huquqiy jihatdan tartibga solish O'zbekistonda bosqichma-bosqich amalga oshirildi:

- Birinchi bosqich (2001–2016-yillar): Bu davrda masofaviy ta'lim haqida dastlabki normativ asoslar shakllandi.
- Ikkinchi bosqich (2017–2020-yillar): Prezident Sh.M. Mirziyoyev tomonidan ta'limni raqamlashtirish, elektron hukumat tizimi doirasida platformalarni rivojlantirishga oid farmonlar qabul qilindi.
- Uchinchi bosqich (2020-yildan hozirgacha): Pandemiya davrida masofaviy ta'lim ommaviylashdi, "my.edu.uz", "ZiyoNet" kabi platformalar ishga tushdi.

2023-yilda qabul qilingan yangi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida ta'limga oid normalar yanada takomillashtirildi. Xususan, 52-moddada "Davlat har bir fuqaroning sifatli ta'lim olish huquqini ta'minlaydi" degan norma kiritildi. Bu o'zgarishlar masofaviy ta'limning konstitutsiyaviy asoslarini yanada mustahkamladi.

So'nggi yillarda O'zbekistonda masofaviy ta'limni rivojlantirish borasida quyidagi natijalarga erishildi:

-
- 300 dan ortiq ta'lim muassasalari masofaviy platformalarga ulandi;
 - “Elektron universitet” tizimi joriy etildi;
 - 10 mingdan ortiq video darslar yaratildi va “Onlayn maktab”da joylashtirildi;
 - Masofaviy ta'lim xalqaro standartlarga moslashtirildi.

Kelajakda masofaviy ta'limni yanada takomillashtirish uchun quyidagi yo'nalishlar belgilangan:

- raqamli sertifikatlash tizimini yaratish;
- xalqaro onlayn universitetlar bilan hamkorlikni kengaytirish;
- nogironligi bo'lgan shaxslar uchun platformalar yaratish;
- sun'iy intellekt va virtual haqiqat texnologiyalarini joriy etish.

Ma'lumki, masofaviy ta'lim shakli maxsus elektron ta'lim platformalardan foydalangan holda tashkil etiladi. Jumladan, masofaviy ta'lim jarayonining ishtirokchilarining o'zaro to'g'ri va teskari aloqalari Internet jahon axborot tarmog'i orqali amalga oshiriladi. Bu masala Asosiy Qomusimizning 33-moddasi uchinchi qismida quyidagicha bayon etilgan: “Davlat Internet jahon axborot tarmog'idan foydalanishni ta'minlash uchun shart-sharoitlar yaratadi”. Ushbu konstitutsiyaviy qoida masofaviy ta'lim shaklining axborot-kommunikatsiya infratuzilmasi uchun mustahkam huquqiy asos hisoblanadi.

Mazkur moddada belgilangan me'yor O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 21-fevralda qabul qilingan «Maxsus elektron tizim orqali ayrim faoliyat turlarini litsenziyalash tartibi to'g'risidagi yagona nizomni tasdiqlash haqida”gi 80-son Qarorida aks etgan.

Darhaqiqat, Davlat har bir kishining ta'lim olish huquqlarini ro'yobga chiqarish uchun etarlicha shart-sharoit yaratadi.

Asosiy Qomusimizning 57-moddasi uchinchi qismiga muvofiq, “Davlat nogironligi bo'lgan shaxslarning ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy sohalar ob'ektlari va xizmatlaridan to'laqonli foydalanishi uchun shart-sharoitlar yaratadi, ularning ishga joylashishiga, ta'lim olishiga ko'maklashadi, ularga zarur bo'lgan axborotni to'sqinliksiz olish imkoniyatini ta'minlaydi”. Ushbu konstitutsiyaviy qoidaga binoan, nogironligi bo'lgan shaxslarga ham masofaviy ta'lim shakli orqali ta'lim olishi uchun teng imkoniyatlar taklif etiladi.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 14-moddasida: “Davlat o'z faoliyatini inson farovonligini va jamiyatning barqaror rivojlanishini ta'minlash maqsadida qonuniylik, ijtimoiy adolat va birdamlik printsiplari asosida amalga oshiradi”, - deb mustahkamlangan. Ushbu konstitutsiyaviy qoida davlat faoliyatining eng asosiy

printsipalarini belgilab beradi. Bu juda muhimdir. Chunki, ushbu modda ijtimoiy davlat mohiyatini namoyon qiladi.

Yuqoridagi keltirilgan tahlillardan ko'rinib turibdiki, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining bir qator moddalari masofaviy ta'lim uchun mustahkam huquqiy asos yaratadi.

Shunga binoan, yuqorida ham qayd etilgan, Asosiy Qomusimizning tegishli moddalarida mustahkamlangan konstitutsiyaviy huquqiy qoidalar tahlili quyidagilarni ko'rsatadi. Ya'ni, har kim uchun:

1. Ta'lim olish shaklini erkin tanlash huquqi;
2. Ta'lim olish tilini erkin tanlash huquqi;
3. Davlat uzluksiz ta'lim tizimini kafolatlaydi;
4. Davlat, internetga ulanish va undan foydalanishni ta'minlaydi;
5. Ta'lim olish uchun teng imkoniyatlarga ega.

Shuni alohida ta'kidlash joizki, yuqorida ham qayd etilgan, normativ-huquqiy hujjatlarning turlari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi fuqarolari, shu jumladan, chet el fuqarolari va fuqaroligi bo'lmagan shaxslar uchun ta'lim olish huquqini amalga oshirishda ularning teng huquqliligini ta'minlashning to'la huquqiy asoslari mavjud.

Umuman, masofaviy ta'lim shakli O'zbekiston Respublikasi fuqarolari, shu jumladan yoshlar va nogironligi bo'lgan shaxslarga mamlakatning har qanday hududida va uning tashqarisida uzluksiz ta'lim olish uchun teng imkoniyatlar taqdim etadi. U nafaqat ta'lim olishning yangi shakli, balki Asosiy Qomusimiz bilan mustahkamlangan har kim ta'lim olish huquqini amalga oshirishning teng huquqiy asosi hisoblanadi.

Xulosa

Masofaviy ta'limning konstitutsiyaviy va huquqiy asoslari O'zbekistonda mustahkam poydevorga ega. Yurtimizda amalga oshirilayotgan islohotlar, qonuniy kafolatlar va raqamli texnologiyalar joriy etilishi ta'lim sohasida yangi bosqichni boshlab berdi.

Masofaviy ta'lim bugungi kunda inson huquqlarining muhim tarkibiy qismi sifatida qaraladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (2023-yil yangi tahriri).
2. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni (2020-yil).
3. PQ-3955-sonli qaror "Masofaviy ta'limni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida", 2018-yil.

4. PF-5712-sonli farmon “Raqamli O‘zbekiston-2030 strategiyasi to‘g‘risida”, 2020-yil.
5. Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi, “Masofaviy ta’lim tizimini joriy etish konsepsiyasi”, 2021-yil.
6. J. Abdullayev. “Ta’lim tizimida raqamli transformatsiya va huquqiy asoslar.” Toshkent, 2022.
7. UNESCO. “Distance Learning during COVID-19: Global Policy Responses.” Paris, 2021.

